

Roller, ansvar og principper for samarbejde mellem ministerier, regioner og kommuner om klynge- og netværksindsatsen

Gennem Strategi for Danmarks klynge- og netværksindsats har 8 ministerier, de regionale vækstfora og KL tilsluttet sig at samarbejde om:

- At nå de opstillede mål og pejlemærker i strategien
- At dygtiggøre og professionalisere de danske klyngeorganisationer
- At skabe sammenhæng i klyngeindsatsen mellem nationalt, regionalt og lokalt niveau

Parterne har etableret Forum for klynge- og netværksindsatsen, der skal sikre, at indsatsen koordineres og understøtter de fælles mål og ambitioner i klyngestrategien.

Det er en vigtig opgave for Klyngeforum at tydeliggøre og klarlægge den fremtidige rolle- og ansvarsfordeling mellem de relevante nationale, regionale og kommunale parter i forhold til klynge- og netværksindsatsen, samt hvordan samarbejdet mere konkret skal udmøntes i praksis.

Hensigten med dette papir er at skitsere vejledende principper og ambitioner for rollefordelingen og samarbejdet mellem ministerier, regioner og kommuner, når det gælder klynge- og netværksindsatsen.

Principperne tager udgangspunkt i de eksisterende beslutningskompetencer og -strukturer på området og respekterer de regler, rammer, prioriteringer og strategier, som parterne hver især er underlagt og arbejder inden for (herunder rammer fastlagt i finansloven, EU's strukturfonde mv).

Innovationsnetværk Danmark-programmet, der udmøntes af Rådet for Teknologi og Innovation (RTI) under Uddannelsesministeriet (FIVU) er det største og væsentligste klyngeprogram på nationalt niveau. Programmet understøtter en national infrastruktur af landsdækkende innovationsnetværk, der bygger bro mellem forskning og virksomhederne, særligt SMV'er.

1. Roller og ansvar – understøttelse af klyngetyper i de tre klyngeligaer

Klynger kan overordnet befinde sig på tre forskellige trin i deres udvikling¹:

- Globalt konkurrencedygtige og internationalt førende klynger (world class)
- Stærke, modne og holdbare klynger
- Mindre, spirende og regionalt/lokalt specialiserede klynger

Parterne er enige om, at det er vigtigt at understøtte en fortsat udvikling af klyngerne og professionalisering af de danske klyngeorganisationer på alle udviklingstrin. Parterne er endvidere enige om følgende overordnede og vejledende

5. november 2013

Styrelsen for Forskning og Innovation

Bredgade 40
1260 København K

Telefon 3544 6200

Telefax 3544 6201

E-post fi@fi.dk

Netsted www.fi.dk

Cvr-nr. 1991 8440

Ref. Morten Solgaard

Thomsen

E-post mst@fi.dk

---

¹ Jf. Strategi for samarbejde om Danmarks Klynge- og netværksindsats, april 2013.

rolle- og ansvarsfordeling i forhold til at understøtte de forskellige typer af klynger:

- FIVU/RTI har det primære ansvar for at understøtte **world class klynger**. For de world class klynger, der har en markant regional koncentration, vil "hjemsteds-regionen" typisk medvirke til at understøtte udviklingen af klyngen for at sikre den afsmittende virkning og sammenhæng med den øvrige erhvervsfremmeindsats i regionen.
- FIVU/RTI samt regionerne og de regionale vækstfora har et fælles ansvar for at understøtte **stærke, modne nationale og tværregionale klynger**. Dog har FIVU/RTI det primære ansvar overfor klynger uden et særligt regionalt tyngdepunkt, mens regionerne har et særligt ansvar, når de huser klynger med et særligt regionalt tyngdepunkt.
- De regionale vækstfora/regionerne og kommunerne har det primære ansvar for understøttelse af **lokale og spirende klynger**. Der kan dog opstå tilfælde, hvor det er relevant, at FIVU/RTI eller andre nationale parter påtager sig et medansvar for at understøtte spirende klynger.

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen

Ovenstående rolle- og ansvarsfordeling handler særligt om den grundlæggende finansiering af klyngeorganisationerne. Klyngernes og klyngedeltagernes muligheder for at opnå supplerende projektf finansiering uddybes senere. Endvidere skal rolle- og ansvarsfordelingen betragtes som vejledende og fleksibel, idet parterne naturligvis kan indgå de samarbejder om klyngeunderstøttelse, der er mest hensigtsmæssig i en given situation.

Parterne er endvidere enige om at samarbejde om at tilbyde alle tre ovennævnte typer af klynger forskellige former for relevant support, sparring og kompetenceudvikling, der kan styrke deres udvikling og professionalisering, via en samlet supportfunktion. Det nærmere indhold i samarbejdet om supportfunktionen er beskrevet i selvstændigt papir.

Herudover har kommunerne en vigtig rolle i forhold til at tilbyde gode generelle rammer for klyngeudvikling, herunder fysisk infrastruktur, generel erhvervs service mv. Kommunerne prioriterer deres erhvervsudviklingsmidler inden for rammerne af lov om erhvervsfremme.

2. Understøttelse af klyngers forskellige funktioner og opgaver

Klynger og netværk kan udfylde en række forskellige funktioner i innovations- og erhvervsfremmesystemet.

Klynger vil typisk have deltagelse af de relevante triple-helix-aktører inden for et givent område. Klynge samarbejde giver derfor mulighed for at anlægge et holistisk perspektiv på virksomhedernes udfordringer og opnå konsensus om, hvilke udfordringer der bør prioriteres inden for klyngen, og hvilke der bør adresseres af andre innovations- og erhvervsfremmeaktører. Klynger er også et helt centralt instrument i forhold til effektivt at implementere smart specialisation-strategier i Danmark, såvel nationalt som regionalt.

Der kan helt overordnet skelnes mellem følgende to funktioner for klynger:

1. At være **brobygger mellem virksomheder og forsknings-, teknologi- og uddannelsesinstitutioner**, og derigennem fremme virksomhedernes videnanvendelse, innovation, produktivitet og vækst. Det er en særlig prioritet for FIVU/RTI at understøtte, at klynger og netværk udfylder denne brobyggerfunktion både nationalt og internationalt som en infrastruktur i innovationssystemet. Regionerne/de regionale vækstfora finder også, at denne funktion er vigtig at understøtte.
2. At være en central aktør i det **regionale erhvervsfremme- og økosystem**, der i tæt samspil med øvrige erhvervsfremmeaktører medvirker til at udvikle de regionale erhvervsmæssige styrkepositioner og derigennem fremmer regional vækst, udvikling og beskæftigelse. Regionerne/de regionale vækstfora lægger vægt på at understøtte denne funktion. FIVU/RTI finder også, at dette er en vigtig funktion og understøtter dette indirekte ved at stille krav og incitamenter til klyngeorganisationer, der modtager støtte fra FIVU/RTI om at samarbejde med andre relevante aktører i økosystemet i forbindelse med tildelelse af bevillinger.

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen

Udover de to hovedfunktioner kan klynger i nogle tilfælde også understøtte og medvirke til udførelse af andre samfundsmæssige opgaver, herunder

- Løsning af samfundsmæssige udfordringer (bl.a. indenfor klima, energi, miljø, transport, fødevarer og sundhed/velfærd)
- Styrke danske virksomheders og videncenterers internationale vidensamarbejde
- At uddannelser/efteruddannelser målrettes erhvervslivets behov
- Brande og synliggøre danske styrkepositioner internationalt som led i indsatsen for at tiltrække udenlandske investeringer og højtuddannet arbejdskraft
- At viden spredes og kommer virksomheder over hele landet til gavn, herunder også i yderområder og landdistrikter

Alle parter er opmærksomme på, at det ofte vil være andre aktører og myndigheder, der har hovedansvaret for ovennævnte opgaver. Samtidig vil det variere meget fra klynge til klynge, hvilken rolle klyngeorganisationen kan spille i forhold til opgaverne. Klyngeorganisationer bør derfor kun involvere sig i ovenstående opgaver, hvis de har opbakning hertil fra centrale aktører og kan tilføre yderligere værdi til opgaveløsningen.

Parterne i klyngeforum er enige om, at klyngers potentiale for at medvirke til løsning af forskellige samfundsmæssige opgaver skal understøttes, hvis følgende forudsætninger er opfyldt:

- Klyngens bidrag og indsats skal tilføre værdi, supplere de øvrige aktørers indsats og ske i et tæt samarbejde og koordinering med de centrale aktører.
- Klyngens indsats skal være forenelig med varetagelsen af de to kernefunktioner, og der skal være de fornødne ressourcer hertil, uden at det medfører en nedprioritering af kernefunktionerne.

De relevante ressortministerier kan på forskellig vis understøtte at klynger medvirker til løsning af de samfundsmæssige opgaver. Det kan bl.a. være gennem

supplerende (projekt-)finansiering, gennem aktiv involvering af klyngen i initiativer med betydning for klyngens målgruppe, eller ved at ministeriet selv deltager aktivt i klyngen eller på anden vis gør brug af klyngeorganisationen og dens kompetencer.

Hvad angår de godkendte nationale innovationsnetværk under FIVU bør relevante fagministerier, hvor det er muligt tilbydes en plads i en følge- eller styregruppe. Dette vil styrke den løbende ministerielle faglige opfølgning og koordination på tværs af regioner, ministerier og styrelser samt for øge fagministeriers og fagstyrelsernes kendskab og anvendelse af netværkenes ydelser og kompetence. Hermed bliver det også lettere for innovationsnetværkene at bidrage til samfundspartnerskaber inden for deres felt

Klynger og netværk kan være en uformel indgang til en dialog med relevante triple-helix aktører om specifikke erhvervssegmenters udfordringer, barrierer og potentialer. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at klynge- og netværksorganisationer ikke er branche- eller erhvervsorganisationer med et politisk formål, men neutrale platforme for samarbejde mellem aktører.

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen

3. Samarbejde og koordinering af finansiering af klyngeindsatsen

RTI/FIVU og de 6 regionale vækstfora råder over midler til den grundlæggende finansiering af klynge- og netværksorganisationer og deres sekretariater. Herudover råder en række ministerier², nationale råd og fonde og de regionale vækstfora over forskellige typer af projektmidler, som klyngeorganisationer og deres medlemmer/deltagere kan søge i lighed med andre aktører.

Parterne i klyngeforum er enige om hver især at anvende deres ressourcer, så de understøtter de fælles mål i klyngestrategien. Parterne er enige om følgende tre overordnede principper for det fremtidige samarbejde og koordineringen af finansieringen af klyngeindsatsen:

- **Dialog og åbenhed om bevillinger:** Parterne vil så vidt det er muligt informere og høre hinanden om nye, større strategiske klyngerelaterede initiativer (fx initiativer i vækstpартnerskabsaftalerne), før de besluttet og igangsættes.
- **Koordineret finansiering af den samlede klyngeindsats:** Parterne har mulighed for at a) aftale en arbejdsdeling om, hvilke klynger parterne hver især finansierer, eller b) samfinansiere fælles klynger og fx aftale, hvilke konkrete aktiviteter hver part finansierer. En samfinansiering kan evt. foregå tidsmæssigt forskudt, da parterne kan have forskellige tidskader for deres muligheder for at tildele bevillinger.
- **Hensyntagen til parternes forskellige betingelser:** De parter, der finansierer klynger og netværk, har forskellige processer og regler for udbuddet og administrationen af midler til klynger og netværk. For Rådet for Teknologi og Innovation (RTI)/FIVU gælder fx, at stort set alle de afsatte finanslovsmidler til klynger og netværk kun uddeles hvert fjerde år. Det er således vigtigt, at

---

² Det drejer sig pt. om Uddannelsesministeriet, Erhvervs- og Vækstministeriet, Fødevarerministeriet, Energiministeriet, Miljøministeriet.

parterne har en dialog om mulig koordinering forud for afgørelsen af RTI/FIVU's udbud, da netværksstrukturen herefter er rimelig stabil. Regionerne prioriterer deres klyngemidler inden for de fagligt prioriterede områder, der er fastlagt i de regionale erhvervsudviklingsstrategier. Det er også vigtigt at være opmærksom på de rammer, som EU's strukturfondsmidler lægger for regionernes klyngeindsats.

Hvad angår parternes udbud af øvrige midler til støtte af innovationsprojekter, er parterne enige om, at de så vidt muligt, og hvor det er relevant, bør samtænkes og koordineres med klyngeindsatsen. Det vil sige, at parterne bl.a. bør overveje:

- At give klyngeorganisationer mulighed at deltage i projekter under programmet
- At anvende eksisterende klyngeorganisationer til at udføre projektopgaver fremfor at opbygge, nye parallelle projekt- eller netværksorganisationer.
- At informere klyngeforum ved større projektansøgningsrunder med særlig relevans for klynge- og netværksområdet

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen

4. Samarbejde om fælles principper for klyngeindsatsen og krav til klyngeorganisationer

Parternes fælles forståelse af principperne for en effektiv og værdiskabende klynge- og netværkspolitik tager udgangspunkt i den tværministerielle og tværregionale strategi for Danmarks klynge- og netværksindsats (2013). Parterne er enige om, at væsentlige, overordnede principper for indsatsen er:

1. **Indsatsen bør være systematisk, strategisk og evidensbaseret:** Dvs. at indsatsen er funderet i strategi, der er præget af gennemsigtighed, konkurrence og klare kriterier for tildeling af bevillinger, og at der følges systematisk op i form af midtvejs- og slutevalueringer, analyser og effektmålinger mv. Parterne vil samarbejde om at udvikle fælles måle- og evalueringsredskaber, herunder et fælles årligt performanceregnskab, der opgør resultaterne for alle klynger i de tre ligaer.
2. **Smart specialisering:** Parterne er enige om at anvende "Smart specialisering" som ledende princip for prioriteringen af klyngeindsatsen, ligesom det sker generelt for den regionale erhvervsudviklingsindsats i de nye vækstpartnerskabsaftaler. Det indebærer bl.a., at man som led i prioriteringen afdækker, hvor man har sine særlige styrkepositioner i forhold til andre regioner og nabolande, samt overvejer mulighederne for tværregionale/tværnationale samarbejder om den konkrete klyngeindsats. Klyngeindsatsen bør tage udgangspunkt i virksomhedernes behov, ikke i administrative grænser.
3. **Behov for vedholdende indsats:** Det tager tid at opbygge excellente klynge- og netværksorganisationer med den fornødne grad af tillid mellem aktørerne. Der er derfor behov for en vedholdende indsats. Den offentlige "grundfinansiering" bør dog gradvis nedtrappes i takt med, at klyngen modnes. Samtidig bør klynge og netværk, der over en længere periode performer dårligt eller ikke længe har relevans, miste den offentlige støtte.
4. **Indsatsen bør bygge videre på det, der fungerer:** Indsatsen bør i høj grad tage udgangspunkt i eksisterende klyngeorganisationer, hvis den fornødne kvalitet er til stede. Der skal dog være mulighed for at opstarte helt nye klyngeorgani-

sationer, hvis dette er mere hensigtsmæssigt. Mindre, lokale klyngeorganisationer, der ønsker at udvide tilbuddene til virksomhederne, kan med fordel overveje at fusionere eller indgå et strategisk samarbejde med en større klyngeorganisation inden for området med en større kritisk masse i aktørkredsen og aktivitetsniveauet.

5. **Samfundsmæssige forpligtelser:** For klyngeorganisationer og -aktører følger der en række samfundsmæssige forpligtelser med at modtage offentlige midler:
- Klyngesamarbejdet bør basere sig på en neutral platform uafhængig af særinteresser og have åben adgang for alle relevante aktører uanset geografisk beliggenhed,
  - Klyngeorganisationer bør ikke agere som politisk talerør eller udføre lobbyisme for bestemte interesser, og
  - c) klyngeorganisationer skal medvirke til at skabe sammenhæng i innovations- og erhvervsfremmesystemet.

5. Principper for samspillet mellem den lokale erhvervsservice/væksthuse og klyngeindsatsen

På det operationelle plan er det vigtigt, at der etableres en effektiv koordinering og et velfungerende samspil mellem de aktører, der implementerer klyngeindsatsen (dvs. klynge- og netværksorganisationer), og de aktører, der udfører generel og specialiseret erhvervsservice og vækstvejledning (dvs. lokale erhvervskontorer/centre og væksthuse).

Væksthusenes opgaver er at kortlægge virksomheders vækstpotentiale, at være knudepunkt i et sammenhængende regionalt rådgivningssystem samt at være operatør på projekter, der skaber vækstmuligheder for virksomhederne. Der kan derfor være en række samspils- og synergimuligheder mellem væksthuses vækstaktiviteter og klyngeorganisationernes forsknings-, innovations- og matchmaking aktiviteter.

Parterne er derfor enige om følgende principper for samspillet mellem klyngeorganisationer og væksthuse/lokal erhvervsservice:

Klyngeorganisationer og væksthuse/lokal erhvervsservice

- bør opbygge et solidt kendskab til hinandens hovedopgaver og aktiviteter og bør løbende informere hinanden om større aktiviteter med relevans for hinandens målgrupper
- bør henvise virksomheder og iværksættere, for hvem det kunne være relevant, til hinandens ydelser og aktiviteter, også på tværs af kommunale og regionale grænser, hvis den mest relevante klynge- eller væksthuseaktivitet findes i et andet område.
- Bør afdække om de med fordel kan samarbejde om markedsføring og/eller gennemførelse af arrangementer og aktiviteter for fælles SMV-målgrupper, fx konferencer, workshops, projekter mv.

Parterne vil understøtte og løbende overvåge, at der etableres et velfungerende samspil mellem klyngeorganisationer og væksthuse/lokal erhvervsservice, baseret på ovenstående principper.